

## Lijsten met namen en aantallen van rooms-katholieke inwoners van de Heerlijkheid Borculo uit 1770

*Bennie te Vaarwerk*

Eind 1770 kregen de voogden en de magistraat van Eibergen de opdracht om een lijst te maken met de namen en omvang van de katholieke bevolking in hun respectievelijke voogdijen en in de stad Eibergen.<sup>1</sup> De belangstelling van de drost van Borculo voor de katholieken kan mogelijk verklaard worden vanuit een verscherping van de tegenstellingen in de katholieke gemeenschap over de werkzaamheden van de paters franciscanen te Zwilbroek in de Heerlijkheid Borculo in deze jaren. Het grootste deel van het kerspel Groenlo werd gevormd door de voogdij Beltrum in de Heerlijkheid Borculo. Daartoe behoorde ook de buurschap Zwolle, waar de paters zeer actief waren. De tegenstellingen kwamen tot een uitbarsting in een controverse over een huwelijkskwestie (1763) waarin de paters van Zwilbroek tegenover de pastoor van Groenlo kwamen te staan.<sup>2</sup> De overste van het klooster gaf zich in deze kwestie uit als 'pastoor van Groenlo'. Daardoor voelde pastoor Aleman van Groenlo zich in zijn rechten aangetast. Hij schakelde de bisschop van Münster in, die het in 1765 aan de paters verboden de inwoners van het kerspel Groenlo de paascommunie uit te reiken en de pastorale functies uit te oefenen. Na bekendwording was de verontwaardiging onder de 3500 communicanten zeer groot. Het verbod hielp niet: de paters van Zwilbroek bleven actief in de Heerlijkheid en dus ook in Zwolle. In 1771 probeert Aleman opnieuw de paters uit Zwolle weg te krijgen, maar de Zwollenaren sturen een scherp protest naar de Münsterse bisschop. Zij wensen de Zwilbroekse zielzorg te behouden. Pogingen van de Zwollenaren om aansluiting te zoeken bij de kerk op het kasteel in Harreveld mislukken, omdat het hen verboden wordt. Datzelfde geldt voor pogingen om aansluiting te vinden bij de Rietmolense kerk, die inmiddels onder de Hollandse Zending was geplaatst. In 1786 proberen de Zwollenaren een aantal Eibergse katholieken voor hun karretje te spannen om in Eibergen een 'kerkhuis' van de grond te krijgen. Ook dit mislukt, nu door toedoen van de Borculose drost, die vindt dat er al genoeg rooms-katholieke kerken in de omgeving zijn. De weerstand van de buurschap Zwolle tegen Groenlo blijkt ook uit de opmerking van de Zwolse rotmeester, die niet zegt te weten of de Zwollenaren onder Groenlo (de kerk op 't Rijkenbarg) dan wel onder Zwilbroek behoren. Hij weet wel dat de Zwollenaren het recht hebben om op het kerspelkerkhof te Groenlo begraven te worden.

De voogden vulden de lijsten verschillend in. Die van Eibergen noemde alleen de familie- of boerderijnamen en het aantal rooms-katholieke gezinnen. Van Beltrum en Geesteren volgde alleen het aantal gezinnen per buurschap. De voogd van Neede maakte er het meeste werk van, door (vermoedelijk) per huis het aantal r.-k. gezinsleden te noteren. Voor de geschiedenis van het katholicisme in de Heerlijkheid Borculo aan de vooravond van de Bataafs-Franse Tijd, die de katholieken nieuwe vrijheid gaf, is het een belangrijk document.

---

<sup>1</sup> Nationaal Archief, *Archief Nassause Domeinraad*, oud inv.nr. NDR-verolg 1547.17.

<sup>2</sup> Th.A.M. Thielen, *Bijdragen tot de geschiedenis van de katholieke enclave Groenlo-Lichtenvoorde* (Zutphen 1966), p.187 e.v.; F.J. de Leeuw, *Mattheuskerk Eibergen 50 jaar* (Eibergen 1985), p. 10-13.

*Bijlage: Lijsten met namen van en aantallen rooms-katholieke ingezetenen per voogdij en buurschap in de heerlijkheid Borculo, 1770.*

## **EIBERGEN**

Relateere ik, voogd, hier beneeven hoeveel Roomsgesinde familien zig alhier bevinden:

1. in **Olden Eibergen** als volgt:

De weduwe Niehuis, Wansink, Brinke, Venneman, Baak, Jonge Scholte, Olde Scholte, Bemphuis, Roelvink, Vaarwerk, Brasman, Sweer Hannink, de weedewe Kiskamp, Willem Klein Cormelink, Groot Cormelink (15)

2. **het Loo:**

Jan Boerhof, Willem Sambergen, Eppink (3)

3. **Mallen:**

de Brouwer, Slotman (2)

4. **Leugemorshoek:** (0)

5. **Holterhoek:**

Geerdink, Doeve, Henderck Veehof, Ketterink, Boumeester, Harmen Eppink, Menkhorst, Garrit Wessels, Garrit te Braak, Jan Dikkers, Luttikhold, Groothold, Emaus, Harmen Veehof, Jan Hendrik Gielink, Derk Paalhaar, Jan Hendrik Koenderik, Derk Kroekestoel, Derk Wiggerink, Gerrit Beernink, Klaas Termaet.

6. **Hupsel:**

Willem Wessel, Borkink, Ritman, Luttik Es, Engbers, Schuirink, Gerdink, Scholte, Doeve, Klein Doeve, Wolberink, Huisker, Tietink, Alverink, Hulsink, Leppink, Rensink, Pipper, Weerkamp (9)

7. **Rekken:**

Janna Deggerink, Ter Raa, Tone Deggerink, Albert Wolf, Henderikus IJspers, Goor Jan, Bargweever, Osterbroek, Garrit Olden Corte, Jannes op de Borg, Harmen Harmens, Leemkoel, de weedewe Polman, Manus ter Woers, Henderik te Woers, Harmen Bots, Tone Smits, Poppink, Henderik Paauwe, Giebers, Smit Jan, Beerent Reekers, Elfvers, Garrit Engsink, Maanus te Huurne, Garrit te Huerne, Meerink, Gielink, Garrit Niehuis, Dieters, Buskers, Derk Elfvers, Harmen Wassink (33)

## **STAD EIBERGEN**

In de stadt Eijbergen bevinden zyг veertien Roomse familijen of huysgesinnen en twe vrouwen waervan de mans gevormmeert sijn. Eijbergen, den 2. decemb. 1770.

[w.g.] J.A. ten Cate, burgemeester.

## VOOGDIJ EIBERGEN

Onsen voogd van Eibergen en Rekken wordt mits desen gelast, om aen ons ten eersten specificque op te geven, hoeveel Roomsgesinde familien in de navolgende buurten sikh bevinden, daarvan het getal hierbij te voegen, en aen ons wederom te overhandigen, namelijk:

1. Olden Eijbergen	15
2. 't Loo	3
3. Mallen	2
4. Leugemorshoek	0
5. Holterhoek	21
6. Hupsel	19
7. Rekken	33
[Totaal]	93

Datum op onsen Hogen Huyse Borculo, den 26. november 1770.  
[w.g.] G.A. van Schleussing als volmagtiger.

De inleggende ordres aen den burgermeester in der tijdt van Eijbergen te overhandigen.

## VOOGDIJ NEEDE

Nammens Zijn Hoog Wel Geboren Heer Baron G.A. van Schleussing als volmagtiger, relatere ik, voogd van Neede, gelast ome op te geven hoeveel Roomschesinden in dorp Neede, Hoonte, Loghuisen, Noordijk, Brammelerbroek zijn.

Erstelijk in **Neede**:

Gerrit te Ruskemors en zijn vrouwe en twe kinder	4
Karnelis Pauwen en zijn vrouwe en vier kinder en eene kosganger	7
De weduwe Jan Wansink en drie kinder	3
De weduwe Arnoldus Knikink en een kint	2
De weduwe Goossen Harperink en een kint en enen knegt	3
Jan te Nijenhuis en zijn vrouwe en twe kinder en zijn suster en eenen knegt	6
Berent Stinkamp en zijn vrouwe en twe kinder	4
Hendrik te Lintele en zijn vrouwe en vijf kinder	7
Lammert Stinkolk en zijn vrouwe en zijn soone en zijn soons vrouwe en kint	5
Jan Siggers en zijn vrouwe en twe kinder en zijn broer	5
Jan Naldenbarg en zijn vrouwe en twe kinder	4
Jan te Cate en zijn vrouwe en twe kinder	4
Galeman en zijn vrouwe en vier kinder	6
Jannus Griessen en zijn suster	2
Jan Brouwer en zijn vrouwe en kint en zijn schonvaerder en zijn schonmoeder en kint	6

De weduwe Willem Elsen en twe kinder	3
Andries Marman	1
Jannus de knegt op de windemolle te Neede	1
Ten 2            Borschap <b>Hoonte</b> :	
Andries Karnelesen	1
Jan Bat en zijn vrouwe en kind	3
Getruij ter Maate	1
Berent Bumphuis en zijn vrouwe en kint	3
Gerrit te Rietmulle en zijn vrouwe en drie kinder en zijn moeder en zijn broer en enen knegt en twe meiden	10
Berent Mullenkamp en zijn vrouwe en zijn soone en zijn soons vrouwe en drie kinder	7
Gerrit Olminkhof en zijn vrouwe en vyer kinder	6
Harmiken Lemmen	1
Berent Olminkhof en zijn vrouwe en drie kinder en zijn moeder	6
Jannus Mullenkamp	1
Dries Brokhuis en zijn vrouwe en zijn soone Jan en zijn soons vrouwe en twe kinder en zijn broer	7
Lammert Welmerink en zijn vrouwe en twe kinder en zijn broer en enen knegt en twee meiden	8
Bouwman en zijn vrouwe en vyef kinder	7
Criestian Hondelink en zijn vrouwe en seven kinder en enen knegt	10
Eggink en zijn vrouwe en kint en enen knegt	4
Hendrik Walbave en zijn vrouwe en enen knegt	3
Ten 3            Borschap <b>Loghuisen</b> :	
Geerlijk Beekeman en zijn doghter en enen knegt en ene meid	4
Hendrik Kerselt en zijn vrouwe en vijef kinder	7
Derik te Vuerhaar en zijn vrouwe en twe meiden en enen knegt	5
Hendrik Baerkenmeijer en zijn vrouwe en drie kinder en zijn vaerder	6
Gerrit te Nijnhuis en zijn vrouwe en kint en zijn suster	4
Hendrik Havink en zijn vrouwe en kint	3
Hendrikus Koninges en zijn vrouwe en vyer kinder	6
Jan Hendrik Koninges en zijn vrouwe en twe kinder	4
Bartelt Temmink en zijn vrouwe en drie kinder	5
Ten vyerden    Borschap <b>Noordijk</b> :	
Berent Oonk en zijn vrouwe	2
Hendrik Kappen en zijn vrouwe	2
Hendrik Mengerink en zijn vrouwe en vyer kinder	6
Jan Kappen en zijn vrouwe en drie kinder	5
Gerrit Kappen en zijn vrouwe en twe kinder	4
Ten vyeften <b>Brammeler Broek</b> :	
De Heer Romesen priester aan de Rietmulle, Jannes Roosse, en zijn suster en zijn nighte	3
Janna Baumans	1

Jannus Tramans en zijn vrouwe en drie kinder en twee knegt en twee meiden	9
Berent te Middelhuis en zijn vrouwe en vyer kinder en zijn schonvaerder en zijn schonmoeder en ene meid	9
Hendrik te Vlierhaar en zijn vrouwe en twee kinder	4
Jan op de Boorg en zijn vrouwe en twe kinder	4
De weduwe op de Boorhuisken en twee kinder en haar suster	4
Derik Havink en zijn vrouwe en seven kinder en zijn vaerder Jan Havink en enen knegt en ene meid	12
Hendrik Hemmers en zijn vrouwe	2
De weduwe Jan Hendrik Leerkes en drie kinder	4
Kriestian te Vlierhaar en zijn vrouwe en drie kinder en zijn schonmoeder	6
Jan Leerkes en zijn vrouwe en twee kinder van zijn suster	4
Jan Hendrik Bornegaer en zijn vrouwe en kint en zijn vaerder en moeder	5
Hendrik Brouwers en zijn vrouwe en twe kinder	4
Albert Witten op Brouwers en zijn vrouwe en ses kinder	8
Hendrik Lenderink en zijn vrouwe en aght kinder en enen knegt	11
Lammert Brouwers en zijn vrouwe	2
Lammert te Vlierhaar en zijn vrouwe en vyer kinder en zijn suster	7
Jannus Lunker en zijn vrouwe en kind en zijn vrouwen suster de weduwe Berent Verders en kint	5
Jan Tiesselink en zijn vrouwe en kint en zijn moeder en twe kinder en twe knegt en twe meiden	10
Gerrit Witten of Maes en zijn vrouwe en vijf kinder en zijn moeder en knegt	9
Rolof Steggers en zijn vrouwe en vyer kinder	6
Arent Lankholt en zijn vrouwe en vyer kinder en ene meid	7
Manus Broekhuis en zij vrouwe en twe kinder	4
Hendrik Broekhuis en zijn vrouwe en drie kinder en enen knegt en ene meid	7
Jannus Witten en zijn vrouwe en drie kinder en enen knegt en zijn moye	7
Gerrit Witten en zijn vrouwe en drie kinder	5
Jan op den Wittenmaes en zijn vrouwe en twe kinder	4
De weduwe Hendrik Witten en drie kinder en enen knegt	5
Jan Essink op Ooms plaetse en zijn vrouwe en twe kinder en ene meid	5
Jan Essink op Essink en zijn vrouwe en kint en zijn moeder en enen knegt en meid	8
Harmen ten Hoopen op Essink en zijn vrouwe en drie kinder	5
Scholte Lammert Wenk en ses kinder, zijn vrouwe doot, en twe knegt en twe meiden	11
Jan Temmink en zijn vrouwe en soone en ene meid	4
Rolof Temmink en zijn vrouwe en vyef kinder	7
Jannes Temmink en zijn vrouwe en een kint en ene meid	4
Gerrit Temmink of Bat en zijn vrouwe en zijn soons vrouwe en twe kinder	6

Actum Neede, den 30. november 1770,

[w.g.] G. ter Hagreis, voogd

## VOOGDIJ BELTRUM

Onsen voogt van Beltrum en Lintvelde wordt mits desen gelast om aen Ons ten eersten specifieke op te geven, hoeveel Roomsgesinde families in de navolgende buurten sich bevinden, daarvan het getal hierbij te voegen, en aen ons wederom te overhandigen, namelijk:

1. Beltrum	140
2. Lintvelde	40
3. Avest	33
4. Zwolle	30

Datum op onsen Hogen Huyse Borculo, den 26. november 1770,  
[w.g.] G.A. van Schleussing als volmagtiger.

Ook hierbij te voegen alwaer deselve van yder buerte ter kerke en te groeve behooren:

[in andere hand hieronder geschreven:]

Behooren de vooscr. Rooms gesinde families van de drie eerst gemelde buerschappen volgens de opgaven van de respectieve rotmeesters aldaar, alle ter kerke aen het Rijkenbergh voor Groenlo, en ter groeve binnen die stad. Dog den rotmeester van Zwolle segt niet te weeten of die buerschap aen het Swilbroek dan aen het Rijkenbergh ter kerck behooren, maar wel dat ze ter groeve op het kerkhoff te Groenlo beregtigt zijn.

## VOOGDIJ GEESTEREN

Lijst van de Roomsgesinde families die sich bevinden inde voogdije Geesteren en Gelselaar:

Dorp Geesteren:	geen een.
Boerschap Kulsdom	1
Buerschap Over- en Neder Biel	2
Buerschap Haerlo	2
Buerschap Dicke	9
Buerschap Huer	geen een
Gelselaar maar een man: Jacob Meijnij	1
[Totaal]	15

Borculo, den 27. november 1770,  
[w.g.] W. Veldink, voogt van Geesteren en Gelselaar, en huisvoogd.